

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 4110/14

לפני: כבוד הנשיא א' גרוניס

המערערת: פלונית

נגד

המשיבים: 1. פלוני
2. פלוני

ערעור על החלטת בית המשפט לענייני משפחה
בפתח-תקווה מיום 2.6.2014 בתמ"ש 55956-02-14
שניתנה על ידי כבוד השופטת מ' קראוס

תשובת המשיב 1 מיום 29.6.2014

תשובת המשיב 2 מיום 29.6.2014

בקשת המערערת מיום 18.8.2014 למתן זכות תשובה

תגובת שני המשיבים מיום 20.8.2014 לבקשת
המערערת למתן זכות תשובה

הערוטיה של כב' השופטת מרים קראוס, שופטת בית
המשפט לענייני משפחה בפתח-תקווה, מיום 7.9.2014

בשם המערערת: עורך דין שמעון פרץ

בשם המשיב 1: עורך דין טל שחר

בשם המשיב 2: עורך דין משה מגן

פסק-דין

1. ערעור על החלטת בית משפט לענייני משפחה בפתח-תקווה (כבוד השופטת מ' קראוס), מיום 2.6.2014, בתמ"ש 55956-02-14, לפיה נדחתה בקשת המערערת כי בית המשפט יפסול עצמו מלהמשיך לדון בהליך המתנהל בעניינה.

2. המערערת היא גרושתו של המשיב 1. המשיב 2 הוא אביו של המשיב 1. בין בעלי הדין מתנהלים הליכים רבים. מאז שנת 2009 נדונים ההליכים בפני אותה שופטת בבית המשפט לענייני משפחה (כבוד השופטת מ' קראוס). חלק מהסוגיות שבמחלוקת יושבו במסגרת ההליכים שנדונו בפני השופטת ובהם מזונות, משמורת והסדרי ראייה של ילדיהם המשותפים של המערערת והמשיב 1. המערערת, שהחליפה לאחרונה את בא-כוחה הקודם באחר, הגישה בקשה לפסילת השופטת מלהמשיך לדון בעניינה. נימוקה היה כי בא-כוחה הנוכחי, עורך דין פרץ, ייצג בעבר את גיסתה לשעבר של השופטת בהליך נגד אחיה של השופטת. הליך זה הסתיים בפסק דין למזונות, שניתן בחודש דצמבר 2013. המשיבים התנגדו לבקשת הפסלות וטענו שמדובר בצעד טקטי שנקטה המערערת לפסילת השופטת.

3. השופטת דחתה את בקשת הפסלות משלא מצאה כל בסיס לפסילתה. השופטת ציינה כי גם המערערת טענה בתגובתה לתגובת המשיבים לבקשת הפסלות כי בית המשפט לא גיבש עמדה כלפי מי מהצדדים. השופטת קבעה כי העיקרון של שופט אחד למשפחה אחת הוא מאבני היסוד של בית המשפט לענייני משפחה. עוד קבעה השופטת כי העילה לבקשת הפסלות קשורה כולה לבחירת המייצג הנוכחי של המערערת, עורך דין פרץ, אשר ייצג בעבר את גיסתה לשעבר. השופטת הוסיפה כי בניגוד לטענת המערערת בבקשת הפסלות, לא קיים כל נוהל לפיו תיק שהתנהל לפני מותב במשך שש שנים, יועבר לידי מותב אחר, אלא שמדובר בוויסות העומס בחלוקת תיקים חדשים, בהם בעלי דין מתחילים את דרכם בהתדיינות, לעומת נסיבות המקרה דנא שלפיהן מתנהלים ההליכים בין בעלי הדין במשך שנים ארוכות. לאור האמור קבעה השופטת כי יהיה זה לא אתי, לא חברי ולא יעיל שתפסול עצמה מלהמשיך לדון בהליך. על החלטה זו הגישה המערערת את הערעור שלפניי.

4. המערערת מציינת כי בפתח דיון בתיק משפחה אחר התייצב עורך דין פרץ בפני כבוד השופטת מ' קראוס, אשר הודיעה לבעלי הדין שאותו פרקליט, היינו בא-כוחה החדש של המערערת, ייצג את גיסתה לשעבר בהליך שהתנהל נגד אחיה. השופטת שאלה את הצדדים אם יש מניעה שתמשיך לדון בתיק. בעל דין אחר ביקש לפסול את השופטת והיא קיבלה את עמדתו ופסלה את עצמה (החלטה מיום 27.3.2014). לדברי המערערת, מדובר בתיק שהיו בו מספר דיונים וניתנו בו מספר החלטות בנוגע למזונות ולצווי הגנה. בתיק משפחה נוסף, שגם בו התייצב עורך דין פרץ, שוב הודיעה כבוד השופטת מ' קראוס לבעלי הדין בפתח הדיון כי אותו עורך דין ייצג את גיסתה לשעבר

בהליך שהתנהל נגד אחיה ושאלה את הצדדים אם יש מניעה שתמשיך לדון בתיק. בא-כוח המערערת, עורך דין פרץ, סבר כי על השופטת לפסול עצמה וכך סבר גם הצד השני. משכך, פסלה השופטת את עצמה (החלטה מיום 23.4.2014). לדברי המערערת, מדובר בתיק שהיה קבוע לדיון הוכחות. המערערת מוסיפה כי בתום הדיון ציין בא-כוחה שלא לפרוטוקול כי מוטב שהשופטת תפסול עצמה גם בתיק נושא הערעור דנא והשופטת השיבה שימהר ויגיש בקשה בעניין, וכך נעשה. ואולם, בניגוד להחלטותיה הקודמות, במקרה דנא דחתה השופטת את בקשת הפסלות.

5. לטענת המערערת, השופטת לא ציינה בהחלטתה לדחות את בקשת הפסלות, כי התביעות הרכושיות ההדדיות שהגישו בעלי הדין נמחקו כולן על ידה בעבר וכי הן הוגשו מחדש. המערערת מבהירה שהגישה את בקשת הפסלות לאחר שהשופטת העלתה מיוזמתה את עניין ייצוגה של גיסתה לשעבר על ידי אותו פרקליט בהליך שהתנהל נגד אחיה, ופסלה את עצמה בשני תיקים אחרים בהם אחד מבעלי הדין מיוצג על ידי עורך דין פרץ. לדבריה, בקשת הפסלות לא הוגשה עם הגשת התביעות החדשות על ידה, אלא בעקבות השתלשלות האירועים שתוארה לעיל. לדעת המערערת, עילת הפסילה שהשופטת העלתה יפה לכל מתדיין או בעל דין המיוצג על ידי עו"ד פרץ, שכן מדובר בעילה זהה. בנוסף, מראית פני הצדק ותחושת הצדק קודמת לכל, ובעל דין אינו צריך להיפגע מהחלטה לא אחידה בעניין פסילת שופט שעילתה הועלתה על ידי השופט עצמו. המערערת מבקשת, איפוא, לשמור על מדיניות שיפוטית אחידה ועל עקביות ההחלטות ולהורות על פסילתה של השופטת.

6. בהתאם להחלטתי מיום 19.6.2014 הגישו המשיבים תשובות מטעמם. מאחר שטענותיהם דומות, אציג אותן להלן במאוחד. המשיבים טוענים כי אין בפי המערערת כל טענה של ממש המצדיקה את פסילת השופטת אשר מכירה את הסכסוך ואת בעלי הדין, שמעה ראיות, ובפרט את עדותה הארוכה של המערערת. לטענת המשיבים, המערערת לוקה בחוסר ניקיון כפיים, שכן הסתירה מבית משפט זה שניסתה בעבר להחליף את המותב ב"בקשה להעברת שופט-רענון מותב", בטענה שקיים כביכול נוהל על פיו יש לרענן מותב בתיקים הנדונים חמש שנים ומעלה בפני אותו מותב. בנסיבות אלו, ברור לדעת המשיבים, כי כל רצונה של המערערת הוא שהתיק יעבור למותב אחר שלא התרשם מעדותה, וערעור הפסלות הוא חוליה נוספת בשרשרת הצעדים בהם נוקטת המערערת לשם כך. המשיבים מציינים כי המערערת הגישה תלונות סרק נגד המותב ונגד בא-כוח המשיב 1. המשיבים מתנגדים להרחבת החזית האסורה בה נקטה המערערת, לטענתם, ומבקשים להתעלם מטענות חדשות אשר הועלו לראשונה בערעור,

לרבות הטענה לפיה השופטת היא שביקשה מבא-כוח המערערת שיגיש בקשה לפסילתה.

7. המשיבים מוסיפים וטוענים כי אין בסיס לעילת הערעור – "מדיניות שיפוטית אחידה" – לא מבחינה עובדתית ולא מבחינה משפטית. לדבריהם, בשני התיקים האחרים לא הוגשה בקשה לפסילת השופטת, וממילא, לטענתם, ההחלטה להעבירם לשופט אחר אינה "עקב נימוק לפסילה". המשיבים מוסיפים כי גם השופטת, כשהביאה לידיעת בעלי הדין באחד התיקים, מיוזמתה, את העובדה שבא-כוח המערערת ייצג בעבר את גיסתה כנגד אחיה, סברה שאין כל מניעה מצידה מלדון בתיק. לפיכך, לדעת המשיבים, המערערת כלל לא הוכיחה קיומה של "מדיניות שיפוטית" בה נוקטת השופטת ביחס לתיקים בהם מופיע בא-כוח המערערת. המשיבים טוענים כי עצם הייצוג של בא-כוח המערערת אינו מהווה עילת פסלות, ומציינים שהמערערת לא טענה שיש חשש ממשי למשוא פנים כלפיה מצד השופטת. לדברי המשיבים, במסגרת ההליכים שנמחקו שמעה השופטת עדויות וחקירות בהיקף עצום אשר יכולות לשמש בתביעות הנוכחיות, ולטענתם, ייגרם להם נזק רב אם התיקים יועברו לידי שופט אחר.

8. בהתאם להחלטתי מיום 25.8.2014 נקבע הערעור לדיון. כמו כן ביקשתי, בהתאם לתקנה 471ג(ה) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, כי כבוד השופטת נ' קראוס תעיר את הערותיה לעניין הערעור. השופטת ציינה כי לא מצאה לנכון לפסול עצמה מלדון בעניינה של המערערת מהנימוקים שפירטה בהחלטתה נושא הערעור. השופטת הוסיפה כי פסלה עצמה מלדון בתיקי המשפחה האחרים, "לבקשת ובהסכמת ב"כ הצדדים", בניגוד למקרה דנא בו המשיבים מבקשים להמשיך להתדיין לפנייה. השופטת הדגישה כי ההתדיינות בתיקים האחרים הייתה בשלבים ראשונים. השופטת ציינה עוד כי במקרה דנא נדונים ענייני בעלי הדין לפנייה משנת 2009, וכי בא-כוח המערערת ציין ב"בקשה להעברת שופט-רענון מותב" כי אין לו כל טענה או טרזונה כלפיה. השופטת הוסיפה כי מטעמי שקיפות ראתה לנכון לציין את העובדה שבא-כוח המערערת ייצג את גיסתה לשעבר בתביעה שהסתיימה. עם זאת, ציינה השופטת, כי אין בעובדה זו כדי להביא לכך שתפסול עצמה באופן אוטומטי מלדון בכל תיק בו מייצג בא-כוח המערערת בעל דין. השופטת הדגישה שוב כי אין כל מניעה מבחינתה מלדון במקרה דנא הקבוע להוכחות ליום 23.10.2014.

9. בדיון לפניי מיום 10.9.2014 חזרו בעלי הדין על עיקרי טיעוניהם. בא-כוח המערערת טען כי כשקיבל על עצמו את ייצוג המערערת בחודש דצמבר 2013 לא סבר

שהעובדה שייצג בעבר את גיסתה לשעבר של השופטת בתביעה נגד אחיה מגלה עילת פסלות, אלא שהשופטת העלתה עובדה זו מיוזמתה בפני בעלי הדין בשני תיקי המשפחה האחרים ופסלה עצמה מלדון בהם. במהלך הדיון לפני התחייב בא-כוח המערערות שלא יקבל על עצמו ייצוג בעלי דין בתיקים שהדיון בהם החל ואשר נדונים לפני השופטת מ' קראוס, אם ייקבע שקיימת עילה לפסילתה במקרה הנוכחי. בא-כוח המערערות הוסיף, כי הוא מסכים שהראיות שהוגשו בתביעות שנמחקו ונדונו בפני כבוד השופטת מ' קראוס ישמשו מותב אחר אם השופטת תיפסל. בא-כוח המשיב 1 סבר כי בתיקי המשפחה האחרים בהם הופיע עורך דין פרץ לא הייתה עילת פסלות, אלא שבהסכמת הצדדים ולבקשתם הועברו התיקים לידי מותב אחר. לדבריו, העברת התיק עתה לידי מותב אחר תגרום למשיבים נזק בלתי הפיך ובזבוז זמן שיפוטי יקר. בא-כוח המשיב 2 ציין כי המשיבים מצטרפים להערות השופטת מ' קראוס והזכיר את הבקשה הקודמת של המערערות "להעברת שופט-רענון מותב", שנועדה אף היא, לדבריו, לפסול את השופטת.

10. לאחר עיון בטענות בעלי הדין ובהחלטת בית משפט קמא הגעתי למסקנה לפיה דין הערעור להתקבל. המקרה דנא הוא מקרה גבולי. כאמור, כבוד השופטת קבעה בשני תיקים אחרים בהם הופיע עורך דין פרץ, כי התיקים יועברו לידי שופט אחר, וזאת נוכח העובדה שעורך דין פרץ ייצג בזמנו את גיסתה לשעבר בהליך שהתנהל נגד אחיה. עם זאת, במקרה דנא החליטה השופטת שלא לפסול את עצמה חרף העובדה שהמערערות מיוצגת כעת על ידי אותו בא-כוח שייצג בעבר את גיסתה לשעבר בהליך שהתנהל נגד אחיה.

11. נדמה, כי אילו הייתה השופטת פוסלת את עצמה מלדון בתביעה נושא הערעור, כפי שעשתה בשני התיקים האחרים, והמשיבים היו מגישים ערעור על החלטתה, לא היה מקום להתערב בהחלטת השופטת, וזאת בהתחשב בהלכה הפסוקה המעניקה משקל נכבד לעמדתו של השופט הסבור שלא יוכל להמשיך ולדון בתיק (השוו: ע"א 172/14 עמוס ניסים בע"מ נ' אל-רום יועצים בע"מ (16.2.2014)). ואולם, בענייננו השופטת לא פסלה את עצמה מלדון בתביעה ולכן המקרה שונה.

12. בהקשר זה אזכיר את סעיף 53ב(א) לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, המורה כדלקמן:

”התבקש עורך דין לקבל על עצמו לייצג צד בהליך בבית משפט, ויש לו יסוד להניח כי קבלת הייצוג תביא לכך שהשופט שנקבע לדון באותו הליך לא ישב בדין בשל התקיימות עילה מעילות הפסלות המפורטות להלן, לא יקבל על עצמו את הייצוג אלא אם כן ההליך הוא הליך קשור להליך קודם שבו ייצג עורך הדין את אותו צד או שבית המשפט התיר את הייצוג לפי בקשה שהגיש עורך הדין:

(1) השופט שנקבע לדון בהליך הוא בן משפחה של עורך הדין או שקיימת ביניהם קירבה ממשית אחרת;

(2) לשופט הדין בהליך או לבן משפחה מדרגה ראשונה של השופט יש ענין כספי ממשי או ענין אישי ממשי בעורך הדין.
”...“

לפי האמור בסעיף זה, עורך-דין לא יקבל על עצמו לייצג צד בנסיבות שיש בהן כדי להביא לפסילה אוטומטית של השופט בשל עצם הייצוג, ודי בכך שיש לעורך הדין ”יסוד להניח“ כי השופט יפסל בשל כך (יגאל מרזל דיני פסלות שופט 258 (2006); לפרשנות ”יסוד להניח“ כי קיימת עילת פסלות ראה: ”השיקולים לפסלות שופט - הכרעת דין“ עט ואתיקה, גליון 82 (2006)). סעיף זה נועד איפוא ליצור מנגנון שימנע מניפולציות בייצוג שכל מטרתן פסילת השופט הדין בהליך מסוים.

13. יישום הדין והעקרונות המנחים בסוגיה מוביל למסקנה כי חרף העובדה שבמקרה דנא לא קם חשש ממשי אובייקטיבי למשוא פנים מצד השופטת כלפי המערערות – והמערערות אף לא טענה זאת – הרי בנסיבות העניין, מן הראוי להעביר את הדיון בתיק לידי מותב אחר. כאמור, עיון בחומר מעלה כי בא-כוח המערערות קיבל על עצמו את הייצוג המערערות בטרם פסלה כבוד השופטת עצמה מלדון בתיקים האחרים בשל העובדה שבא-כוח המערערות ייצג את גיסתה לשעבר של השופטת בתביעה נגד אחיה. ויודגש, השופטת היא שהעלתה מיוזמתה, מטעמי שקיפות, עובדה זו לפני בעלי הדין בתיקים האחרים, וטוב שכך עשתה. דומה, כי בא-כוח המערערות לא קיבל על עצמו את הייצוג המערערות כשהיה לו ”יסוד להניח“ כי קבלת הייצוג תביא לפסילתה של השופטת (אעיר במאמר מוסגר, כי אין זה ברור שאחת מן העילות שבסעיף 53ב(א) כלל חלה בעניין). לדברי הפרקליט, הוא לא סבר שקיימת עילת פסלות וזו אף עמדתה של השופטת. ברם, משהשופטת העלתה העניין גישתו השתנתה. נראה כי משהשופטת החליטה שלא להמשיך לדון בתיקים אחרים על יסוד העובדה שבא-כוח המערערות ייצג

את גיסתה לשעבר של השופטת בתביעה נגד אחיה, אין מנוס אלא לגזור גזירה שווה גם במקרה דנא.

אזכיר כי בא-כוח המערערת התחייב במהלך הדיון שלא יקבל על עצמו ייצוג בעלי דין בתיקים שהדיון בהם החל לפני השופטת מ' קראוס. רשמתי התחייבות זו לפניי. בהקשר זה אעיר, כי ראוי שהתחייבות זו תעמוד בתוקף לתקופה מוגבלת. חלוף העתים מקהה את הבעייתיות שבהופעה של עורך דין פרץ בפני כבוד השופטת מ' קראוס. איני רואה מקום לקצוב את התקופה. עניין זה נתון בידיה של השופטת הנכבדה.

14. הערעור מתקבל איפוא. התיק יועבר לסגנית הנשיא בבית המשפט לענייני משפחה בפתח-תקווה על מנת שתקבע את זהותה של השופטת או השופט שימשיכו לדון בהליך. בהסכמת בעלי הדין, הראיות שנאספו בתביעות שנמחקו ישמשו בהליך הנוכחי. התיק קבוע לשמיעת הוכחות ליום 23.10.2014. נוכח העומס על השופטים, אין לדעת אם השופטת או השופט החדש יוכלו לקיים הדיון בתאריך הנזכר. אם הדבר אינו אפשרי, ראוי לעשות מאמץ ולקבוע ההליך למועד קרוב, הכל בהתחשב ביומנו של בית המשפט.

אין צו להוצאות.

ניתן היום, י"ג בתשרי התשע"ה (7.10.2014).

ה נ ש י א